



UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Turkse presidentsverkiezingen 2014 in Nederland

Kranendonk, M.; Vermeulen, F.

Publication date

2014

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kranendonk, M., & Vermeulen, F. (2014). *Turkse presidentsverkiezingen 2014 in Nederland*. Instituut voor Migratie en Etnische Studies (IMES), Universiteit van Amsterdam.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Turkse presidentsverkiezingen 2014 in Nederland

Maria Kranendonk en Floris Vermeulen



Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Executive Summary	4
Inleiding	5
Methode.....	6
Stemgedrag bij de presidentsverkiezingen	6
Stemgedrag naar demografische kenmerken	7
Geslacht.....	7
Leeftijd.....	7
Geboorteland en nationaliteit	7
Opleidingsniveau.....	8
Stemgedrag in vergelijking met stemgedrag voor Nederlandse verkiezingen	9
Landelijke verkiezingen.....	9
Gemeenteraadsverkiezingen.....	10
Vertrouwen en interesse in de Turkse politiek	12
Vertrouwen in de Turkse politiek.....	13
Interesse in de Turkse politiek.....	14
Vertrouwen en interesse in de Turkse politiek naar demografische kenmerken	15
Geslacht.....	15
Leeftijd.....	15
Geboorteland.....	15
Opleidingsniveau.....	16
Interesse en vertrouwen in de Nederlandse politiek.....	17
Vertrouwen in de Nederlandse politiek en stemgedrag	17
Interesse in de Nederlandse politiek en stemgedrag.....	18
Vertrouwen en interesse in de Nederlandse politiek naar demografische kenmerken	20
Geslacht.....	20
Leeftijd.....	20
Geboorteland en nationaliteit	21
Opleidingsniveau.....	21
In verhouding tot interesse en vertrouwen in de Turkse politiek.....	22
Bibliografie	24
Bijlage	25
Betrouwbaarheidsintervallen.....	25

Samenvatting

Bij de afgelopen presidentsverkiezingen in Turkije konden Turkse kiezers in het buitenland voor het eerst hun stem uitbrengen in het land waar ze wonen. Het Turkevi Research Centre en het Instituut voor Migratie en Etnische Studies (IMES) van de Universiteit van Amsterdam hebben op het stembureau in Ahoy te Rotterdam enquêtes afgenomen onder Turkse kiezers in Nederland. In dit rapport doen we verslag van de resultaten van dat onderzoek. Dit zijn de belangrijkste resultaten:

- Turkse kiezers in Nederland kozen in overgrote meerderheid voor Erdogan (76,6%). Ihsanoglu kreeg ruim 18 procent van de stemmen in Nederland en Demirtas 5 procent.
- Veel Turkse kiezers in Nederland stemmen tijdens Turkse verkiezingen op conservatieve partijen en tijdens Nederlandse verkiezingen op progressieve partijen.
- Een meerderheid van de Turkse kiezers (66%) heeft weinig vertrouwen in de Nederlandse politiek, dit is hoger onder stemmers die ouder zijn dan 30 jaar.
- Turkse kiezers die veel vertrouwen hebben in de Turkse politiek hebben significant minder vertrouwen in de Nederlandse politiek.
- Turkse kiezers die veel vertrouwen hebben in de Nederlandse politiek hebben significant minder vertrouwen in de Turkse politiek.
- Turkse kiezers die veel interesse hebben in de Turkse politiek hebben ook significant meer interesse in de Nederlandse politiek.
- Hoog opgeleide Turkse kiezers stemden significant minder op Erdogan en AKP. Zij hebben minder vertrouwen in de Turkse politiek en meer interesse en vertrouwen in de Nederlandse politiek.
- Kiezers die op Erdogan hebben gestemd hebben beduidend meer vertrouwen in de Turkse politiek dan de kiezers van de andere kandidaten en beduidend minder vertrouwen en interesse in de Nederlandse politiek.
- De PvdA geniet de grootste steun onder kiezers die voor Erdogan en Ihsanoglu hebben gekozen, de SP onder kiezers van Demirtas.
- Turkse kiezers die tijdens verkiezingen in Nederland op de PvdA of een van de kleinere lokale Islamitische partijen hebben gestemd hebben significant minder vertrouwen en interesse in de Nederlandse politiek.
- Turkse kiezers die tijdens Nederlandse verkiezingen op D66 hebben gestemd hebben significant meer interesse in de Nederlandse politiek.
- Turkse kiezers die in Turkije zijn geboren hebben minder vertrouwen in de Turkse politiek dan kiezers die in Nederland geboren zijn.
- Turkse kiezers zonder de Nederlandse nationaliteit hebben minder interesse in de Nederlandse politiek dan stemmers met de Nederlandse nationaliteit.

Executive Summary

Turkish voters who live abroad could vote in their country of residence during the most recent presidential elections in Turkey for the first time. The Turkevi Research Centre and the Institute for Migration and Ethnic Studies (IMES) conducted a survey at the polling station in Rotterdam (Ahoy) to research the voting behaviour of Turkish voters in the Netherlands. The findings are demonstrated in this report. These are the most important findings:

- The majority of Turkish voters in the Netherlands chose Erdogan (76,6%). Ihsanoglu received around 18 percent of the votes and Demirtas received 5 percent of the votes.
- Many of the Turkish voters in the Netherlands vote for conservative parties during the Turkish elections and many of them vote for progressive parties during the Dutch elections.
- A majority of the Turkish voters (66%) has little trust in Dutch politics, and voters aged 30 or more have less trust in Dutch politics compared to younger voters.
- Turkish voters who have more trust in Turkish politics have significantly less trust in Dutch politics.
- Turkish voters who have more trust in Dutch politics have significantly less trust in Turkish politics.
- Turkish voters who have more interest in Turkish politics also have significantly more interest in Dutch politics.
- Highly educated Turkish individuals voted significantly less for Erdogan and voted less for the AKP. They have less trust in Turkish politics and are more interested, and have more trust in Dutch politics.
- Voters who voted for Erdogan have considerably more trust in Turkish politics compared to other voters. In addition, individuals who voted for Erdogan have significantly less trust and less interest in Dutch politics.
- Voters for Erdogan and Ihsanoglu show most support for the PvdA, while voters for Demirtas favour the SP.
- Turkish individuals who voted for the PvdA or one of the local Islamic parties have significantly less trust and less interest in Dutch politics compared to other voters.
- Turkish individuals, who voted for D66 during the Dutch elections, are considerably more interested in Dutch politics.
- Voters who are born in Turkey have less trust in Turkish politics compared to voters who are born in the Netherlands.
- Turkish voters without the Dutch citizenship are less interested in Dutch politics compared to voters who have Dutch citizenship.

Inleiding

Bij de afgelopen presidentsverkiezingen in Turkije konden de stemgerechtigden voor de eerste keer rechtstreeks het staatshoofd kiezen. Voorheen werd de president door het parlement verkozen. De opkomst voor de verkiezingen was relatief laag met circa 75 procent, in vergelijking met een opkomst van 90 procent bij recente lokale verkiezingen. Tevens mochten Turken in het buitenland, ongeveer 3 miljoen, voor de eerste keer hun stem uitbrengen.

De volgende kandidaten waren verkiesbaar; Recep Tayyip Erdogan, Ekmeleddin Ihsanoglu en Selahattin Demirtas. De huidige premier, Erdogan conservatief en afgevaardigde van de AKP (Partij voor Rechtvaardiging en Ontwikkeling) was de grote favoriet tijdens de presidentsverkiezingen in zowel Turkije als onder Turkse kiezers in Nederland. Ekmeleddin Ihsanoglu vertegenwoordigde 11 oppositiepartijen, waaronder de republikeinen (CHP) en ultranationalisten (MHP). Selahattin Demirtas was de kandidaat van een Koerdische partij. De populariteit van Erdogan onder Turkse kiezers in Nederland is opvallend aangezien kiezers van Turkse afkomst tijdens Nederlandse verkiezingen overwegend progressief stemmen.¹

Met dit rapport doen we verslag van het stemgedrag van de Turkse kiezers in Nederland betreffende de presidentsverkiezingen en nationale verkiezingen in Turkije. Er zal verslag worden gedaan van de stemkeuzes van de Turkse kiezers in Nederland. Het stemgedrag zal in relatie tot verschillende demografische kenmerken, zoals leeftijd en opleidingsniveau, geanalyseerd worden. Tevens zullen de stemkeuzes in verband met het stemgedrag voor Nederlandse landelijke en gemeenteraadsverkiezingen worden geanalyseerd. Als laatste zullen interesse en vertrouwen in de Turkse en Nederlandse politiek centraal staan in dit rapport. Er zal worden gekeken in hoeverre het stemgedrag van Turkse kiezers voor verkiezingen in Turkije en Nederland samenhangt met interesse en vertrouwen hebben in de Turkse of Nederlandse politiek. Daarnaast wordt interesse en vertrouwen in de Turkse en Nederlandse politiek ook geanalyseerd in relatie tot verschillende demografische kenmerken.

¹ Michon, L., and F. Vermeulen. 2009. "Organizing for Access? The Political Mobilization of Turks in Amsterdam." *Turkish Studies* 10 (2): 255–275; Michon, L., and F. Vermeulen. 2013. "Explaining Different Trajectories in Immigrant Political Integration: Moroccans and Turks in Amsterdam." *West European Politics* 36 (3): 597–614; Vermeulen, F., Michon, L. and Tillie, J. (2014) 'Immigrant political engagement and incorporation in Amsterdam', in Foner, N., Rath, J., Duyvendak, J.W. and Van Reekum, R. (eds), *Immigration and the New Urban Landscape: New York and Amsterdam*. New York: New York University Press, p. 230-255; NRC: <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/08/09/turkije-gaat-morgen-naar-de-stembus-vijf-vragen/>

Methode

Tijdens de presidentsverkiezingen van 31 juli tot en met 3 augustus zijn er op het stembureau in Ahoy te Rotterdam enquêtes afgenomen. De enquêtes zijn afgenomen op 31 juli en 1 augustus. Alle kiezers waren willekeurig op afspraak ingedeeld, waardoor de drukte gelijk verdeeld was over de vier dagen. Alle kiezers die op het stembureau hun stem hadden uitgebracht, werden na het uitbrengen van hun stem op weg naar buiten gevraagd een schriftelijke enquête in te vullen. De enquêteurs stelden de vragen en vulden de enquêtes in voor de respondenten, waarbij er een grote nadruk lag op de anonimiteit van het onderzoek. De enquêtes waren beschikbaar in het Nederlands en in het Turks. In totaal zijn er 809 enquêtes afgenomen.

De opkomst in Nederland was in Rotterdam het hoogst. Hier kwamen ongeveer 16.000 kiezers in vergelijking tot ongeveer 4000 kiezers die in Deventer stemden.

Stemgedrag bij de presidentsverkiezingen

Tabel 1 demonstreert de keuze van kandidaten onder de stemgerechtigde respondenten.

Tabel 1: Keuze kandidaat

	Freq.	Perc.
Recep Tayyip Erdogan	606	76,6
Ekmeleddin Ihsanoglu	145	18,3
Selahattin Demirtas	40	5,1
Totaal	791	

Tabel 1 laat zien dat het overgrote merendeel van de respondenten Recep Tayyip Erdogan verkiest als president van Turkije (ruim driekwart). De tweede favoriet is Ekmeleddin Ihsanoglu, gevolgd door Selahattin Demirtas.

Tabel 2: Op welke partij zou u stemmen als er nu landelijke verkiezingen zouden zijn in Turkije?

	Freq.	Perc.
AKP (Partij voor Rechtvaardiging en Ontwikkeling)	608	76,1
CHP (Republikeinse Volkspartij)	79	9,9
MHP (Turkse Partij van de Nationalistische Beweging)	52	6,5
BDP (Partij voor Vrijheid en Democratie)	30	3,8
Anders	30	3,8
Totaal	799	

De respondenten werd gevraagd op welke partij zij zouden stemmen als er nu landelijke verkiezingen zouden zijn in Turkije. Het grootste deel van de respondenten heeft aangegeven voor de Partij voor Rechtvaardiging en Ontwikkeling (AKP) te zullen stemmen. Als de foutmarges in ogenschouw worden genomen is er geen duidelijke tweede of derde plaats. De Republikeinse Volkspartij (CHP) en de Turkse Partij van de Nationalistische beweging (MHP) zitten tussen de 5 en 10 procent, terwijl de keuze voor MHP, de Partij voor Vrijheid en Democratie (BDP) en de keuze voor de overige partijen allemaal onder de 5 procent zitten.

Stemgedrag naar demografische kenmerken

Geslacht

Van de 809 respondenten hebben 472 (58 procent) aangegeven een man te zijn en 336 (42 procent) aangegeven een vrouw te zijn. Het verschil tussen mannen en vrouwen is betreffende de keuze voor de kandidaat niet significant. Ook is het verschil tussen mannen en vrouwen in hun partijkeuze niet significant.

Leeftijd

Van de respondenten waren er 192 (24 procent) tussen de 18 en 29 jaar oud en waren er 612 (76 procent) ouder van 30. Er is geen significant verschil tussen jongeren (18 tot en met 29 jaar) en ouderen (ouder dan 30 jaar) in hun keuze voor een presidentskandidaat of in hun keuze voor een partij.

Geboorteland en nationaliteit

De respondenten konden aangeven in welk land zij en hun ouders zijn geboren. Van de respondenten zijn er 566 (71 procent) in Turkije geboren, zijn er 222 (28 procent) in Nederland geboren en zijn er 9 (1 procent) in andere landen geboren. Van de respondenten heeft 99 procent aangegeven dat de moeder in Turkije is geboren en heeft 99 procent aangegeven dat de vader in Turkije is geboren. 643 respondenten (80 procent) hebben de Nederlandse nationaliteit en 163 respondenten (20 procent) hebben aangegeven deze niet te hebben.

Betreffende de keuze voor de kandidaat is er geen significant verschil tussen kiezers die in Nederland zijn geboren of kiezers die in Turkije zijn geboren. Er is ook geen significant verschil tussen de partijkeuze van kiezers die geboren zijn in Turkije en kiezers die geboren zijn in Nederland. Eveneens is er geen significant verschil tussen kiezers met een Nederlandse nationaliteit en kiezers zonder een Nederlandse nationaliteit in hun keuze voor een presidentskandidaat of in hun keuze voor een partij als er nu landelijke verkiezingen in Turkije zouden zijn.

Opleidingsniveau

In de enquête werd de respondenten gevraagd aan te geven in welke van de volgende vier categorieën ze hun hoogste opleiding hadden gevolgd: lager onderwijs, lager voortgezet onderwijs/lager beroepsonderwijs (VMBO), middelbaar voortgezet onderwijs/middelbaar beroepsonderwijs (Havo, Vwo, MBO) en hoger voortgezet onderwijs (HBO/WO).

Er is een significant verband tussen de keuze voor de presidentskandidaat en het opleidingsniveau onder Turkse kiezers. Hoog opgeleide kiezers stemmen significant minder voor Erdogan en significant meer voor Ihsanoglu, in vergelijking met lager opgeleide kiezers. Er is geen significant verschil in de keuze tussen kiezers die lager onderwijs, lager voortgezet onderwijs en middelbaar voortgezet onderwijs hebben gevolgd. Er is ook geen verschil tussen opleidingsniveau omtrent de keuze voor Demirtas.

Tabel 3: Keuze kandidaat naar opleidingsniveau

Diploma opleiding	Keuze kandidaat			Totaal (100%)
	Recep Tayyip Erdogan	Ekmeleddin Ihsanoglu	Selahattin Demirtas	
Lager onderwijs	81,5%	12,9%	5,6%	178
Lager voortgezet onderwijs, lager beroepsonderwijs (VMBO)	84,0%	12,0%	4,0%	100
Middelbaar voortgezet onderwijs (Havo, vwo), middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	81,4%	14,9%	3,7%	269
Hoger onderwijs (HBO, WO)	63,8%	30,1%	6,1%	229
Totaal	76,5%	18,6%	4,9%	776

Eveneens is er een verband tussen opleidingsniveau en de partijkeuze als er nu landelijke verkiezingen zouden zijn in Turkije. Wederom is het verschil het grootste en significant tussen respondenten die hoger onderwijs hebben gevolgd en respondenten die tot de andere categorieën behoren. Hoger opgeleide kiezers stemmen minder voor AKP in vergelijking tot lager opgeleide kiezers. Betreffende de keuze voor de andere partijen is er geen duidelijk verschil tussen de opleidingscategorieën.

Tabel 4: Partijkeuze naar opleidingsniveau

Onderwijs	Partijkeuze					Totaal
	AKP	CHP	MHP	BDP	Anders	
Lager onderwijs	82,3%	8,3%	2,8%	4,4%	2,2%	181
Lager voortgezet onderwijs, lager beroepsonderwijs (VMBO)	82,2%	8,9%	4,0%	3,0%	2,0%	101
Middelbaar voortgezet onderwijs (Havo, vwo), middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	81,0%	5,5%	7,7%	2,6%	3,3%	273
Hoger onderwijs (HBO, WO)	62,2%	17,4%	9,1%	4,8%	6,5%	230
Totaal	75,9%	10,1%	6,5%	3,7%	3,8%	785

Stemgedrag in vergelijking met stemgedrag voor Nederlandse verkiezingen

Deze paragraaf onderzoekt hoe het stemgedrag betreffende de presidentsverkiezingen en landelijke verkiezingen in verhouding staat tot het stemgedrag bij Nederlandse verkiezingen. De Nederlandse landelijke en Gemeenteraadsverkiezingen worden vergeleken met de keuze voor een president en partij in de Turkse verkiezingen.

Landelijke verkiezingen

Tabel 5 demonstreert het aantal respondenten dat bij de voorgaande landelijke verkiezingen in Nederland heeft gestemd.

Tabel 5: Gestemd bij de laatste Landelijke verkiezingen in Nederland (12 september 2012)

	Freq.	Perc.
Nee, ik mocht niet stemmen	115	14,3
Nee, ik heb niet gestemd	184	22,8
Ja	508	62,9
Totaal	807	

Tabel 6 laat zien dat er een significant verband is tussen het stemgedrag voor de Turkse presidentsverkiezingen en een voorkeur voor een landelijke partij in Nederland. Het grootste verschil zit in de steun voor de PvdA. De PvdA geniet de grootste steun onder kiezers die voor Erdogan en Ihsanoglu hebben gekozen. Demirtas aanhangers stemmen significant minder op de PvdA in vergelijking tot de kiezers die de andere kandidaten steunen. Daarnaast kan gesteld worden dat de PvdA ook niet de populairste partij is onder de kiezers die Demirtas steunen, aangezien de steun voor de partijen elkaar overlapt als er rekening wordt gehouden met de

foutmarges. Onder de kiezers die Erdogan en Ihsanoglu steunen, neemt de PvdA wel een duidelijke eerste plaats in.

Tabel 6: Partijkeuze per keuze kandidaat

Keuze kandidaat	Keuze partij Landelijke verkiezingen Nederland							Totaal (100%)
	PvdA	D66	Groenlinks	SP	VVD	CDA	Anders	
Recep Tayyip Erdogan	59,7%	10,1%	5,8%	8,1%	2,3%	10,4%	3,6%	308
Ekmeleddin Ihsanoglu	56,0%	16,5%	9,9%	8,8%	2,2%	6,6%	/	91
Selahattin Demirtas	25,0%	16,7%	16,7%	33,3%	/	/	8,3%	24
Totaal	57,0%	11,8%	7,3%	9,7%	2,1%	9,0%	3,1%	423

AKP kiezers stemmen in hogere mate op de PvdA in vergelijking tot BDP stemmers. Tevens kan geconcludeerd worden dat er een samenhang bestaat tussen de algehele partijkeuzes, aan de hand van een significant verband. De PvdA is het populairste onder kiezers die AKP, CHP en MHP hebben gestemd. De PvdA neemt bij de andere stemmers (BDP en andere partijen) geen duidelijke eerste plaats in.

Tabel 7: Partijkeuzes vergeleken

Partijkeuze	Partijkeuze Landelijke verkiezingen Nederland							Totaal (100%)
	PvdA	D66	Groenlinks	SP	VVD	CDA	Anders	
AKP	60,3%	10,1%	5,5%	8,1%	2,3%	10,4%	3,3%	307
CHP	59,6%	19,2%	9,6%	11,5%	/	/	/	52
MHP	60,0%	10,0%	3,3%	3,3%	6,7%	16,7%	/	30
BDP	26,3%	15,8%	21,1%	26,3%	/	/	10,5%	19
Anders	35,0%	15,0%	20,0%	15,0%	/	10,0%	5,0%	20
Totaal	57,5%	11,7%	7,2%	9,3%	2,1%	9,1%	3,0%	428

Opvallend is dat Turkse kiezers in Nederland Erdogan als favoriet hadden en in het algemeen meer de traditionele partijen en kandidaten in Turkije aanhangen. Dat terwijl de Turkse stemmers bij de Nederlandse verkiezingen vaak progressief en links stemmen.

Gemeenteraadsverkiezingen

Tabel 8 demonstreert het aantal respondenten dat bij de voorgaande gemeenteraadsverkiezingen in Nederland heeft gestemd.

Tabel 8: Gestemd bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in Nederland (19 maart 2014)

	Freq.	Perc.
Nee, ik mocht niet stemmen	35	4,3
Nee, ik heb niet gestemd	236	29,2
Ja	537	66,5
Total	808	

Tabel 9 demonstreert de steun voor verschillende Nederlandse partijen onder de aanhangers van de Turkse presidentskandidaten. Er is een significante samenhang tussen de steun voor een bepaalde president en de steun voor een Nederlandse partij gedurende de laatste gemeenteraadsverkiezingen onder de kiezers. Bij de gemeenteraadsverkiezingen stemmen de Demirtas kiezers ook significant minder op de PvdA in vergelijking tot Erdogan kiezers. Alhoewel er dit keer geen onderscheid valt te maken tussen aanhangers van Ihsanoglu en aanhangers van Demirtas in hun steun voor de PvdA. Daarnaast is de steun voor de SP significant hoger onder kiezers die Demirtas steunen in vergelijking tot de andere kiezers. Als laatste is de steun voor overige partijen onder de kiezers die Erdogan steunen significant hoger in vergelijking tot de kiezers van de andere kandidaten. Partijen die door deze kiezers genoemd zijn, zijn de Partij van de Eenheid, de Multicultureel Plus partij, de Islam Democraten en Nida.

Tabel 9

Keuze kandidaat	Keuze partij Gemeenteraadsverkiezingen Nederland							Totaal (100%)
	PvdA	D66	Groenlinks	SP	VVD	CDA	Anders	
Recep Tayyip Erdogan	45,5%	14,6%	5,0%	6,1%	3,2%	7,6%	18,1%	343
Ekmeleddin Ihsanoglu	39,4%	17,0%	9,6%	11,7%	2,1%	14,9%	5,3%	94
Selahattin Demirtas	18,5%	22,2%	11,1%	44,4%	/	/	3,7%	27
Totaal	42,7%	15,5%	6,3%	9,5%	2,8%	8,6%	14,7%	464

Er is eveneens een samenhang te constateren tussen partijkeuze als er nu landelijke verkiezingen georganiseerd zouden worden in Turkije en de partijkeuze tijdens de laatste gemeenteraadsverkiezingen in Nederland. BDP stemmers, en kiezers die voor de overige partijen stemmen, kozen beduidend minder voor de PvdA in vergelijking met AKP en CHP stemmers. Er is geen significant verschil tussen de kiezers die de verschillende Turkse partijen steunen in hun voorkeur voor D66 of Groenlinks. De SP is populairder onder BDP stemmers in vergelijking tot AKP en MHP stemmers. CDA geniet meer steun van MHP stemmers in

vergelijking tot CHP stemmers. Als laatste kan geconstateerd worden dat CHP stemmers in mindere mate op de overige partijen stemmen in vergelijking tot AKP stemmers.

Tabel 10:

Partijkeuze	Partijkeuze Gemeenteraadsverkiezingen Nederland							Totaal (100%)
	PvdA	D66	Groenlinks	SP	VVD	CDA	Anders	
AKP	45,3%	14,6%	5,6%	6,1%	3,2%	7,9%	17,3%	342
CHP	49,0%	19,6%	7,8%	15,7%	3,9%	2,0%	2,0%	51
MHP	44,1%	8,8%	5,9%	2,9%	/	23,5%	14,7%	34
BDP	14,3%	28,6%	9,5%	42,9%	/	/	4,8%	21
Anders	9,5%	14,3%	9,5%	23,8%	/	23,8%	19,0%	21
Totaal	42,6%	15,4%	6,2%	9,4%	2,8%	8,7%	14,9%	469

Vertrouwen en interesse in de Turkse politiek

Er zijn diverse verklaringen voor de mate en vorm waarop burgers politiek participeren. Een van de belangrijkste factoren voor de mate waarin mensen politiek participeren is hun sociaal economische status. Mensen met een hoger inkomen en een hoger opleidingsniveau participeren over het algemeen meer dan anderen. Naast de sociaaleconomische status heeft interesse in de politiek, vertrouwen in het politieke systeem en het idee dat iemand de politiek kan beïnvloeden een belangrijke invloed op de politieke participatie van mensen, dat geldt met name ook voor migrantengroepen (Leighley & Vedlitz 1999: 1094). Individuen die interesse en vertrouwen hebben in de politiek zullen het gevoel hebben dat zij hun belangen via de officiële politieke wegen kunnen behartigen en daarom zullen zij vaker politiek participeren in de bestaande politieke instituties. Toch kan ook het gebrek aan vertrouwen ook aanzetten tot politieke participatie, maar dan buiten de bestaande politieke instituties. Voorbeelden hiervan zijn demonstreren of bijeenkomsten organiseren (Hooghe & Marien 2012: 133, 134). Er kan onderscheid gemaakt worden tussen vertrouwen in het politieke systeem (zoals vertrouwen in de democratie of vertrouwen in het juridische systeem) en vertrouwen in de huidige politieke situatie (bijvoorbeeld vertrouwen hebben in het kabinet) (McClaren 2012: 201). De focus van dit rapport is op de laatste vorm van politiek vertrouwen, namelijk vertrouwen in de huidige politieke situatie in Turkije en Nederland.

Deze paragraaf beschrijft de verbanden tussen vertrouwen in de Turkse politiek, interesse in de Turkse politiek en de keuze voor een presidentskandidaat en een partij als er nu landelijke verkiezingen zouden zijn. De respondenten is gevraagd om aan te geven in hoeverre zij vertrouwen hebben in de Turkse politiek. De antwoordcategorieën waren ‘Geen vertrouwen’,

‘Weinig vertrouwen’, ‘Neutraal’, ‘Veel vertrouwen’ en ‘Zeer veel vertrouwen’. De respondenten werden ook gevraagd om aan te geven in hoeverre zij interesse hebben in de Turkse politiek. De antwoord categorieën waren ‘Geen interesse’, ‘Weinig interesse’, ‘Neutraal’, ‘Veel interesse’ en ‘Zeer veel interesse’.

Vertrouwen in de Turkse politiek

Tabel 11 laat zien dat de kiezers die Erdogan steunen niet geheel onverwachts beduidend meer vertrouwen hebben in de Turkse politiek. De kiezers die de andere presidentskandidaten steunen hebben aanmerkelijk minder vertrouwen in de Turkse politiek.

Tabel 11

Keuze kandidaat	Vertrouwen Turkse politiek			Totaal (100%)
	weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	
Recep Tayyip Erdogan	5.3%	3,8%	90.8%	601
Ekmeleddin Ihsanoglu	86.2%	4,1%	9.7%	145
Selahattin Demirtas	81.6%	10,5%	7.9%	38
Totaal	24.0%	4,2%	71.8%	748

Tabel 12 toont aan dat er ook een groot verschil is tussen partijkeuze en het vertrouwen in de Turkse politiek. AKP stemmers hebben significant meer vertrouwen in de Turkse politiek in vergelijking met de andere stemmers. Daarnaast kan worden gesteld dat MHP stemmers in mindere mate weinig vertrouwen hebben in de Turkse politiek in vergelijking tot CHP stemmers.

Tabel 12

Keuze partij	weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	Totaal
	AKP	5.6%	3,6%	
CHP	92.4%	2.5%	5,1%	79
MHP	73.1%	9.6%	17.3%	52
BDP	82.1%	7,1%	10,7%	28
Anders	72.4%	13,8%	13.8%	29
Totaal	23.9%	4,4%	71.7%	792

Interesse in de Turkse politiek

Tabel 13 demonstreert dat alle kiezers veel interesse hebben in de Turkse politiek. Alleen stemmers die Ihsanoglu steunen hebben in significante mate minder interesse (zij scoren hoger op weinig interesse en lager op veel interesse) in de Turkse politiek in vergelijking met stemmers voor Erdogan en Demirtas.

Tabel 13

Keuze kandidaat	Interesse Turkse politiek			Totaal
	Weinig interesse	Neutraal	Veel interesse	
Recep Tayyip Erdogan	7.9%	8,1%	84.0%	605
Ekmeleddin Ihsanoglu	20.0%	7,6%	72.4%	145
Selahattin Demirtas	15.0%	2,5%	82.5%	40
Totaal	10.5%	7,7%	81.8%	790

Tabel 14 demonstreert de samenhang tussen de partijkeuze en interesse in de Turkse politiek. Het grootste, en significante verschil is in de interesse tussen AKP stemmers en MHP stemmers. MHP stemmers hebben beduidend minder interesse (scoren hoger op 'weinig interesse') in de Turkse politiek in vergelijking tot AKP stemmers.

Tabel 14

Keuze partij	Interesse Turkse politiek			Totaal
	Weinig interesse	Neutraal	Veel interesse	
AKP	8.6%	7,9%	83.5%	606
CHP	15.2%	10,1%	74.7%	79
MHP	23.1%	3,8%	73.1%	52
BDP	13.3%	/	86.7%	30
Anders	23.3%	10,0%	66.7%	30
Totaal	10.9%	7,7%	81.4%	797

Vertrouwen en interesse in de Turkse politiek naar demografische kenmerken

Geslacht

Tussen mannelijke en vrouwelijke kiezers is geen significant verschil in het vertrouwen, of de interesse, in de Turkse politiek.

Leeftijd

Betreffende leeftijd is er alleen een significant verband te constateren tussen leeftijd en interesse in de Turkse politiek. Tabel 15 geeft aan dat relatief meer jongere respondenten hebben geantwoord neutraal te zijn in het hebben van interesse in de Turkse politiek in vergelijking met oudere respondenten. Eveneens hebben minder jongere respondenten aangegeven veel interesse te hebben in de Turkse politiek in verhouding tot oudere respondenten.

Tabel 15

Leeftijd	Interesse Turkse politiek			Totaal
	Weinig interesse	Neutraal	Veel interesse	
18-29	12.1%	12.1%	75.8%	190
29 en ouder	10.6%	6.0%	83.3%	612
Totaal	11.0%	7.5%	81.5%	802

Zowel jongere als oudere respondenten hebben in hogere mate aangegeven vertrouwen te hebben in de Turkse politiek met respectievelijk 66.3 en 72.6 procent van de respondenten die antwoordde veel vertrouwen te hebben in de Turkse politiek.

Geboorteland

Betreffende het geboorteland is er alleen een verband te constateren met vertrouwen in de Turkse politiek. Tabel 16 toont aan dat respondenten die in Turkije zijn geboren in meerdere mate aangeven weinig vertrouwen te hebben in de Turkse politiek in vergelijking tot respondenten die in Nederland zijn geboren. Opvallend is dat de stemmers die zijn gemigreerd, en voor een deel de Turkse politiek van dichtbij hebben meegemaakt, minder vertrouwen hebben in de Turkse politiek in vergelijking tot stemmers die in Nederland zijn geboren.

Tabel 16

Geboorteland	Vertrouwen Turkse politiek			Totaal
	weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	
Nederland	17.9%	7.3%	74.8%	218
Turkije	26.3%	3.6%	70.2%	563
Totaal	23.9%	4,6%	71.4%	781

Zowel de respondenten die in Nederland zijn geboren, als de respondenten die in Turkije zijn geboren geven veelal aan veel interesse te hebben in de Turkse politiek met respectievelijk 77.4 en 82.8 procent.

Opleidingsniveau

Betreffende opleidingsniveau is alleen een verband te constateren met vertrouwen in de Turkse politiek. Er is dus geen samenhang tussen het opleidingsniveau en de interesse in de Turkse politiek onder de kiezers.

Tabel 17 demonstreert dat hoog opgeleiden (HBO, WO) in mindere mate de Turkse politiek vertrouwen ten opzichte van lager opgeleiden. De verschillen tussen de andere opleidingscategorieën zijn klein en niet significant.

Tabel 17

Opleiding	Vertrouwen Turkse politiek			Totaal (100%)
	Weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	
Lager onderwijs	18.8%	1.1%	80.1%	181
Lager voortgezet onderwijs, lager beroepsonderwijs (VMBO)	18.6%	5.9%	75.5%	102
Middelbaar voortgezet onderwijs (Havo, vwo), middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	19.0%	5.5%	75.5%	273
Hoger onderwijs (HBO, WO)	37.4%	5.7%	57.0%	230
Totaal	24.3%	4.6%	71.1%	786

Respondenten in alle opleidingscategorieën hebben in relatief grote aantallen aangegeven veel interesse te hebben in de Turkse politiek, variërend tussen de 70 en 80 procent van de respondenten uit elke categorie.

Interesse en vertrouwen in de Nederlandse politiek

Vertrouwen in de Nederlandse politiek en stemgedrag

Er is geen samenhang tussen de het vertrouwen in de Nederlandse politiek het stemgedrag tijdens de afgelopen landelijke verkiezingen. Er is wel een samenhang te constateren tussen vertrouwen in de Nederlandse politiek en de stemkeuze tijdens de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen. Een significant merendeel van de PvdA stemmers en individuen die op andere partijen hebben gestemd heeft aangegeven weinig vertrouwen in de politiek te hebben, in vergelijking met veel vertrouwen te hebben in de politiek. Daarnaast hebben de stemmers voor de andere partijen meer aangegeven weinig vertrouwen te hebben in de Nederlandse politiek in vergelijking tot PvdA en Groenlinks stemmers.

Tabel 18:

Partijkeuze gemeenteraadsverkiezingen	Vertrouwen in de Nederlandse politiek			Totaal
	weinig vertrouwen	neutraal	veel vertrouwen	
PvdA	63,6%	12,6%	23,7%	198
D66	63,9%	6,9%	29,2%	72
Groenlinks	48,3%	24,1%	27,6%	29
SP	65,1%	11,6%	23,3%	43
VVD	92,3%	/	7,7%	13
CDA	58,5%	17,1%	24,4%	41
Anders	81,4%	5,7%	12,9%	70
Totaal	65,9%	11,4%	22,7%	466

Ook tussen het vertrouwen in de Nederlandse politiek en de keuze voor een kandidaat tijdens de afgelopen presidentsverkiezingen in Turkije is een samenhang te constateren. Stemmers voor Erdogan hebben in significante mate minder vertrouwen in de Nederlandse politiek ten opzichte van de andere stemmers. Daarnaast is er voor de stemmers voor de andere kandidaten geen significant verschil te constateren tussen weinig of veel vertrouwen hebben in de Nederlandse politiek.

Tabel 19

Keuze kandidaat	Vertrouwen Nederlandse politiek			Totaal (100%)
	weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	
Recep Tayyip Erdogan	75,5%	12,8%	11,6%	584
Ekmeleddin Ihsanoglu	35,5%	16,3%	48,2%	141
Selahattin Demirtas	35,1%	10,8%	54,1%	37
Totaal	66,1%	13,4%	20,5%	762

Er is tevens een samenhang tussen het vertrouwen in de Nederlandse politiek en het stemgedrag als er nu landelijke verkiezingen zouden zijn in Turkije. Onder de AKP stemmers is er beduidend minder vertrouwen in de Nederlandse politiek in vergelijking tot andere kiezers. Daarnaast hebben binnen de partijen meer AKP stemmers weinig vertrouwen in de Nederlandse politiek, in vergelijking tot veel vertrouwen. Andersom hebben CHP stemmers beduidend meer vertrouwen in de Nederlandse politiek ten opzichte van weinig vertrouwen hebben in de Nederlandse politiek.

Tabel 20

Keuze partij	Vertrouwen in de Nederlandse politiek			Totaal
	weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	
AKP	75,7%	13,0%	11,3%	584
CHP	23,7%	17,1%	59,2%	76
MHP	51,0%	13,7%	35,3%	51
BDP	39,3%	7,1%	53,6%	28
Anders	48,3%	6,9%	44,8%	29
Totaal	66,5%	13,0%	20,4%	768

Interesse in de Nederlandse politiek en stemgedrag

Er is een samenhang te vinden tussen interesse in de Nederlandse politiek en het stemgedrag tijdens de afgelopen landelijke verkiezingen in Nederland. De tabel hieronder toont aan dat D66 stemmers in significante mate meer interesse hebben in de Nederlandse politiek in vergelijking tot de stemmers voor de PvdA en de VVD. Daarnaast heeft het merendeel van de D66 stemmers aangegeven interesse te hebben in de Nederlandse politiek, terwijl er voor de stemmers op de

andere partijen geen significant verschil is tussen het hebben van veel of weinig interesse in de Nederlandse politiek.

Tabel 21:

Partijkeuze landelijke verkiezingen	Interesse Nederlandse politiek			Totaal
	weinig interesse	neutraal	veel interesse	
PvdA	41,6%	15,1%	43,3%	245
D66	18,0%	14,0%	68,0%	50
Groenlinks	35,5%	6,5%	58,1%	31
SP	36,6%	12,2%	51,2%	41
VVD	70,0%	/	30,0%	10
CDA	43,6%	15,4%	41,0%	39
Anders	53,8%	/	46,2%	13
Totaal	39,2%	13,3%	47,6%	429

Er is geen samenhang te constateren tussen interesse hebben in de Nederlandse politiek en stemgedrag tijdens de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen.

Er is wel een samenhang tussen interesse in de Nederlandse politiek en de keuze voor een presidentskandidaat. Beduidend meer Erdogan stemmers hebben weinig interesse in de Nederlandse politiek in vergelijking tot de andere stemmers. Binnen de groep Erdogan stemmers heeft ook het merendeel Erdogan stemmers weinig interesse voor de Nederlandse politiek. Binnen de groep van Ihsanoglu stemmers heeft het merendeel juist veel interesse in de Nederlandse politiek.

Tabel 22

Keuze kandidaat	Interesse in de Nederlandse politiek			Totaal (100%)
	Weinig interesse	Neutraal	Veel interesse	
Recep Tayyip Erdogan	54,7%	11,5%	33,9%	602
Ekmeleddin Ihsanoglu	32,9%	14,0%	53,1%	143
Selahattin Demirtas	30,0%	17,5%	52,5%	40
Totaal	49,4%	12,2%	38,3	785

Tevens is er een samenhang tussen het hebben van interesse in de Nederlandse politiek en de partijkeuze als er nu landelijke verkiezingen zouden zijn in Turkije. Van de AKP aanhangers hebben significant meer stemmers aangegeven weinig interesse te hebben in de Nederlandse politiek in vergelijking met CHP aanhangers en stemmers die voor andere kandidaten hebben

gestemd. Binnen de groep van AKP stemmers hebben significant meer stemmers weinig interesse in de Nederlandse politiek. Andersom hebben binnen de groep van CHP aanhangers meer stemmers interesse in de Nederlandse politiek.

Tabel 23

Keuze partij	Interesse in de Nederlandse politiek			Totaal (100 %)
	Weinig interesse	Neutraal	Veel interesse	
AKP	54,8%	11,1%	34,1%	604
CHP	28,6%	13,0%	58,4%	77
MHP	38,5%	17,3%	44,2%	52
BDP	36,7%	16,7%	46,7%	30
Anders	30,0%	16,7%	53,3%	30
Totaal	49,6%	12,1%	38,3%	793

Vertrouwen en interesse in de Nederlandse politiek naar demografische kenmerken

Geslacht

Mannelijke stemmers hebben in significante mate minder vertrouwen in de Nederlandse politiek in verhouding tot vrouwen (hoger gescoord op weinig vertrouwen). Wel heeft het merendeel van de stemmers bij zowel mannen en vrouwen weinig vertrouwen in de Nederlandse politiek.

Tabel 24

Geslacht	Vertrouwen in de Nederlandse politiek			Totaal
	weinig vertrouwen	neutraal	veel vertrouwen	
Man	70,9%	11,0%	18,1%	454
Vrouw	60,1%	16,4%	23,5%	323
Totaal	66,4%	13,3%	20,3%	777

Er is geen verband te constateren tussen geslacht en interesse hebben in de Nederlandse politiek.

Leeftijd

Tabel 25 demonstreert de samenhang tussen leeftijd en het vertrouwen in de Nederlandse politiek. Oudere stemmers (30 jaar en ouder) hebben significant minder vertrouwen in de Nederlandse politiek in vergelijking tot jongere stemmers (18-29 jaar). Wel heeft het merendeel binnen beide leeftijdsgroepen weinig vertrouwen in de Nederlandse politiek.

Tabel 25

Leeftijd	Vertrouwen in de Nederlandse politiek			Totaal
	weinig vertrouwen	neutraal	veel vertrouwen	
18-29	57,4%	16,4%	26,2%	183
30 en ouder	69,2%	12,4%	18,5%	590
Totaal	66,4%	13,3%	20,3%	773

Er is geen samenhang tussen interesse in de Nederlandse politiek en leeftijd.

Geboorteland en nationaliteit

Er is geen samenhang tussen vertrouwen of interesse in de Nederlandse politiek en het geboorteland.

Er is wel een samenhang tussen het hebben van een Nederlandse nationaliteit en interesse hebben in de Nederlandse politiek. Stemmers zonder de Nederlandse nationaliteit hebben in significante mate minder interesse in de Nederlandse politiek in vergelijking met stemmers met de Nederlandse nationaliteit.

Tabel 26

Nederlandse nationaliteit	Interesse in de Nederlandse politiek			Totaal
	weinig interesse	neutraal	veel interesse	
Ja	46,8%	11,6%	41,6%	639
Nee	59,6%	13,0%	27,3%	161
Totaal	49,4%	11,9%	38,8%	800

Opleidingsniveau

De tabel hieronder toont de samenhang tussen opleiding en vertrouwen in de Nederlandse politiek aan. Binnen de groep van stemmers die hoger onderwijs hebben gevolgd, zijn er significant minder die weinig vertrouwen hebben in de Nederlandse politiek ten opzichte van de stemmers die lager onderwijs hebben gevolgd. Daarnaast hebben meer stemmers die hoog opgeleid zijn aangegeven dat zij veel vertrouwen hebben in de Nederlandse politiek, in vergelijking met stemmers die lager onderwijs of middelbaar voortgezet onderwijs hebben gevolgd.

Tabel 27

Opleiding	Vertrouwen Nederlandse politiek			Totaal (100%)
	Weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	
Lager onderwijs	73,5	12,9	13,5	170
Lager voortgezet onderwijs, lager beroepsonderwijs (VMBO)	70,4	12,2	17,3	98
Middelbaar voortgezet onderwijs (Havo, vwo), middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	68,3	14,9	16,8	268
Hoger onderwijs (HBO, WO)	57,7	12,3	30,0	227
Totaal	66,6	13,4	20,1	763

Tevens is er een samenhang tussen opleidingsniveau en interesse in de Nederlandse politiek. De stemmers die hoger onderwijs hebben gevolgd hebben beduidend meer interesse voor de Nederlandse politiek in vergelijking met lager opgeleide stemmers. Daarnaast is alleen binnen de groep van stemmers die hoger onderwijs hebben gevolgd de groep die veel interesse heeft in de Nederlandse politiek in de meerderheid. Binnen de lager opgeleide categorieën zijn de stemmers die weinig interesse hebben in de Nederlandse politiek in de meerderheid.

Tabel 28

Opleiding	Interesse Nederlandse politiek			Totaal (100%)
	Weinig interesse	Neutraal	Veel interesse	
Lager onderwijs	64,2%	11,7%	24,0%	179
Lager voortgezet onderwijs, lager beroepsonderwijs (VMBO)	57,8%	11,8%	30,4%	102
Middelbaar voortgezet onderwijs (Havo, vwo), middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	49,6%	14,9%	35,5%	276
Hoger onderwijs (HBO, WO)	32,9%	9,1%	58,0%	231
Totaal	49,1%	12,1%	38,8%	788

In verhouding tot interesse en vertrouwen in de Turkse politiek

Tabel 29 demonstreert de relatie tussen vertrouwen in de Turkse politiek en het vertrouwen in de Nederlandse politiek. Stemmers die weinig vertrouwen hebben in de Turkse politiek hebben significant meer vertrouwen in de Nederlandse politiek in vergelijking met stemmers die veel vertrouwen hebben in de Turkse politiek. Andersom geldt dat stemmers die veel vertrouwen

hebben in de Turkse politiek vaker weinig vertrouwen hebben in de Nederlandse politiek in vergelijking tot stemmers die weinig vertrouwen hebben in de Turkse politiek.

Tabel 29

Vertrouwen Turkse politiek	Vertrouwen Nederlandse politiek			Totaal
	Weinig vertrouwen	Neutraal	Veel vertrouwen	
weinig vertrouwen	45.2%	12.2%	42.6%	188
Neutraal	48.5%	33,3%	18.2%	33
Veel vertrouwen	74.4%	12.5%	13.1%	551
Totaal	66.5%	13,3%	20.5%	772

Tabel 30 laat de samenhang zien tussen interesse hebben in de Turkse politiek en interesse hebben in de Nederlandse politiek. Stemmers die hebben aangegeven weinig interesse te hebben in de Turkse politiek hebben ook significant minder interesse in de Nederlandse politiek ten opzichte van stemmers die veel interesse hebben in de Turkse politiek. Andersom geldt dat stemmers die hebben aangegeven interesse te hebben in de Turkse politiek in significant meer interesse tonen in de Nederlandse politiek. Er lijkt hier dus geen trade-off te zijn tussen interesse in de Turkse en de Nederlandse politiek, terwijl dat wel het geval lijkt te zijn bij vertrouwen.

Tabel 30

Interesse Turkse politiek	Interesse Nederlandse politiek			Totaal
	Weinig interesse	Neutraal	Veel interesse	
Weinig interesse	71.3%	10.3%	18.4%	87
Neutraal	50.0%	30.6%	19.4%	62
Veel interesse	46.2%	10.4%	43.3%	651
Totaal	49.3%	12.0%	38.8%	800

Bibliografie

McClaren L.M., 'The Cultural Divide in Europe: Migration, Multiculturalism, and Political Trust' in: *World Politics* Vol. 64 Nr. 2 (2012) 199-241.

Hooghe M. & Marien S., 'A Comparative Analysis of the Relation between Political Trust and Forms of Political Participation in Europe' in: *European Societies* Vol. 15 Nr. 1 (2012) 131-152.

Leighley J.E. & Vedlitz A., 'Race, Ethnicity, and Political Participation: Competing Models and Contrasting Explanations' in: *Journal of Politics* Vol. 61 Nr. 4 (1999) 1092-1114.

Michon, L., and F. Vermeulen. 2009. "Organizing for Access? The Political Mobilization of Turks in Amsterdam." *Turkish Studies* 10 (2): 255–275.

Michon, L., and F. Vermeulen. 2013. "Explaining Different Trajectories in Immigrant Political Integration: Moroccans and Turks in Amsterdam." *West European Politics* 36 (3): 597–614.

Vermeulen, F., Michon, L. and Tillie, J. (2014) 'Immigrant political engagement and incorporation in Amsterdam', in Foner, N., Rath, J., Duyvendak, J.W. and Van Reekum, R. (eds), *Immigration and the New Urban Landscape: New York and Amsterdam*. New York: New York University Press, p. 230-255

Bijlage

Betrouwbaarheidsintervallen

Dit rapport houdt rekening met een betrouwbaarheid van de schattingen van 95 procent. Het betrouwbaarheidsinterval slaat op de kans dat de gevonden schattingen overeen komen met de waarden in de populatie. De kans dat de schattingen niet overeen komen met de populatiewaarden is dus 5 procent. De populatie is in dit geval stemgerechtigden die hebben gestemd voor de afgelopen presidentsverkiezingen. Het betrouwbaarheidsinterval houdt rekening met de variatie rondom de schatting aan de hand van het aantal respondenten. De foutmarges slaan op de kans dat nieuwe schattingen, in het geval dat er meerdere steekproeven zouden worden getrokken, buiten de betrouwbaarheidsintervallen liggen. Het betrouwbaarheidsinterval van de schatting is nauwkeuriger naarmate het aantal respondenten groter wordt. Een grotere steekproef staat een preciezere schatting van de populatiewaarden toe. Dit rapport zal bijvoorbeeld een nauwkeurigere schatting kunnen doen van het stemgedrag van AKP stemmers (608), zoals welke Nederlandse partij hun voorkeur geniet, in vergelijking tot de andere partijen waar veel minder respondenten voor stemden.

We zullen echter niet in alle tabellen de foutenmarges presenteren, alleen daar waar het van belang is ten aanzien van vergelijkingen (tussen groepen) zullen de foutenmarges expliciet benoemd worden. In de vergelijkingen tussen verschillende groepen wordt gesproken over een significant verschil als de betrouwbaarheidsintervallen van de schattingen elkaar niet overlappen.

Daarnaast komt er in dit rapport ook nog de term van 'significant verband' terug. Een significant verband slaat erop dat er minder dan, normaliter, 5 procent kans is, gezien de resultaten, dat er geen samenhang zou zijn in de populatie. Er kan dan worden geconcludeerd dat er een significant verband is met 95 procent zekerheid. In het geval van leeftijd wordt onderzocht of er een samenhang is tussen leeftijd en stemgedrag. Jongeren zouden bijvoorbeeld ander stemgedrag kunnen vertonen dan ouderen. De verschillen in stemgedrag tussen de groeperingen van leeftijd kunnen ook berusten op toeval. In dat geval is er geen significant verband.